

МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ ЕКОЛОГІЇ ТА МЕДИЦИНИ

Кафедра медико-фундаментальних дисциплін

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПАТОМОРФОЛОГІЯ»

для підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ Другий (магістерський) рівень

СТУПІНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ Магістр

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 22 Охорона здоров'я

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 221 Стоматологія

КУРС 3

Київ 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Патоморфологія
Викладач	Костинський Г.Б.
Контактний телефон викладача	
Е-mail викладача	
Формат дисципліни	Нормативна
Обсяг дисципліни	180 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	
Консультації	
2. Анотація до курсу	
<p>Курс «Патоморфологія» призначений для студентів 3 курсу і охоплює вивчення морфологічних основ хвороб, механізмів розвитку патологічних процесів та змін тканин і органів. Особлива увага приділяється патології щелепно-лицевої області, зубів та слизової оболонки рота. Навчальний курс дозволяє сформуванню системних знань про макро- та мікроскопічні зміни клітин і тканин при запаленні, некрозі, дистрофії, пухлинах та реактивно-репаративних процесах. Студенти набувають умінь проводити морфологічний аналіз патологічних змін, що є основою для клінічної діагностики стоматологічних захворювань.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Метою викладання дисципліни «Патоморфологія» є формування у студентів знань про морфологічну основу хвороб, механізми розвитку патологічних процесів і змін тканин та органів, що лежать в основі клінічних проявів захворювань, зокрема в щелепно-лицевій ділянці.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Вивчити морфологічну суть патологічних процесів і реакцій організму. ● Засвоїти макро- і мікроскопічні зміни в клітинах, тканинах і органах при різних хворобах. ● Ознайомитися з механізмами розвитку запалення, некрозу, пухлин, дистрофій, реактивних і репаративних процесів. ● Навчитися проводити макро- та мікроскопічний аналіз патологічних змін. ● Зрозуміти морфологічні основи стоматологічних захворювань: періодонтитів, остеомієлітів, пухлин щелеп, патологій слизової оболонки рота 	
4. Результати навчання (компетентності)	
<p>Студент повинен:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Знати основні закономірності розвитку патологічних процесів у тканинах і органах людини. 2. Розуміти морфологічні прояви запалення, дистрофії, некрозу, регенерації та пухлинних процесів. 3. Знати патогенетичні механізми найпоширеніших захворювань ротової порожнини, зубощелепно-ї системи та пародонту. 4. Володіти знаннями щодо макроскопічних та мікроскопічних методів дослідження патологічних змін тканин. <p>Студент повинен уміти:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розпізнавати макроскопічні та мікроскопічні прояви патологічних процесів у тканинах. 2. Проводити опис та аналіз гістологічних препаратів із патологічними змінами. 3. Інтерпретувати результати патоморфологічних досліджень у клінічному контексті. 	

4. Використовувати морфологічні знання для диференціальної діагностики захворювань ротової порожнини.

Комунікативні та професійні компетентності

Студент повинен:

1. Вміння аргументовано пояснювати морфологічні зміни тканин колегам та викладачам.
2. Використовувати знання патоморфології для обґрунтування лікувальних рішень у стоматологічній практиці.
3. Демонструвати навички безпечного та етичного поводження з гістологічними препаратами та матеріалом пацієнта.
4. Підтримувати міждисциплінарну взаємодію при підготовці клінічних випадків на основі морфологічних даних.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин 180
Лекції	30
Практичні (семінарські) заняття	90
Самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр 5,6	Спеціальність 221 Стоматологія	Курс (рік навчання) 3-й	Нормативна дисципліна
-------------	-----------------------------------	----------------------------	-----------------------

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

№	Тема лекції	Кільк. годин
1	Вступ до патоморфології. Методи морфологічних досліджень. Танатогенез	2
2	Пошкодження клітини. Дистрофії, інфільтрації, некроз, апоптоз	2
3	Порушення кровообігу: ішемія, інфаркт, застій, тромбоз, емболія, кровотечі.	2
4	Запалення: поняття, стадії, медіатори, морфологічні типи	2
5	Гнійне, катаральне, фібринозне та продуктивне запалення (клініко-анатомічні паралелі).	2
6	Імунопатологічні процеси, алергія, аутоімунні реакції, гранулематоз.	2
7	Регенерація, загоєння ран, гіперплазія, метаплазія, адаптаційні реакції	2
8	Загальне вчення про пухлини. Пухлинна прогресія, морфологічна класифікація	2
9	Доброякісні та злоякісні пухлини: епітеліальні, мезенхімальні, гемобластози.	2
10	Пухлини щелепно-лицевої ділянки, слизової оболонки рота, язика, слинних залоз.	2
11	Патологія зубів і твердих тканин порожнини рота: карієс, пульпіт, періодонтит.	2
12	Остеомієліт, кісти, пухлиноподібні утворення щелеп	

13	Морфологічні прояви інфекційних хвороб у ротовій порожнині (туберкульоз, сифіліс, герпес, СНІД).	
14	Патологія органів серцево-судинної, дихальної та травної систем: загальні морфологічні зміни	
15	Підсумкова лекція. Морфологічна діагностика захворювань, клініко-анатомічні паралелі.	2
	РАЗОМ:	30

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№	ТЕМА	Кільк. годин
1	Вступ. Техніка безпеки. Правила роботи в патоморфологічній лабораторії. Методи мікроскопії та фарбування тканин	6
2	Пошкодження клітини: дистрофії, некроз, апоптоз — мікроскопічна діагностика	4
3	Порушення кровообігу: застій, тромбоз, емболія, інфаркт, крововиливи.	4
4	Гостре запалення. Ексудативні форми (серозне, фібринозне, гнійне, геморагічне)	4
5	Хронічне та гранулематозне запалення.	4
6	Імунопатологічні реакції, алергія, аутоімунні процеси.	4
7	Регенерація, загоєння ран, адаптаційно-компенсаторні процеси.	4
8	Розвиток і морфологія пухлин. Ознаки атипії, класифікація новоутворень.	6
9	Доброякісні пухлини епітеліального та сполучнотканинного походження.	4
10	Злоякісні пухлини. Карцинома, саркома, метастазування.	4
11	Пухлини щелепно-лицевої ділянки, слизової оболонки рота, язика, губ, слинних залоз.	6
12.	Цисти та пухлиноподібні утворення щелеп	4
13.	Патологія твердих тканин зуба: карієс, гіпоплазія, флюороз	4
14.	Пульпіт і періодонтит: морфологічні форми, мікроскопічні зміни.	4
15.	Остеомієліт щелеп: макро- і мікроскопічні особливості, ускладнення.	4
16.	Морфологія захворювань слизової оболонки рота: лейкоплакія, кандидоз, червоний плоский лишай	6
17.	Морфологічні прояви загальних інфекцій у ротовій порожнині (туберкульоз, сифіліс, герпес, ВІЛ).	4
18.	Судинні, дихальні, травні патологічні процеси — огляд клініко-анатомічних паралелей.	4
19.	Узагальнююче заняття: морфологічна діагностика у стоматології	4
20.	Підсумкове практичне заняття. Комплексний тестовий контроль знань і практичних навичок.	6
	Всього	90

Самостійна робота студентів (60 годин)

- Підготовка до практичних занять (робота з мікропрепаратами, атласами, підручниками).

- Написання рефератів з актуальних тем (пухлини, запалення, некроз).
- Опрацювання тестових завдань КРОК-1 / КРОК-2 за темами курсу.
- Підготовка до підсумкового контролю.

Питання для самостійного опрацювання

1. Основи патоморфології

1. Що таке патоморфологія і яке її значення у стоматології?
2. Основні методи дослідження патологічних змін тканин.
3. Поняття «дистрофія», «некроз» та «апоптоз».

2. Пошкодження клітин і тканин

4. Механізми клітинного пошкодження: фізичні, хімічні, біологічні фактори.
5. Морфологічні ознаки оборотного та необоротного пошкодження клітини.
6. Адаптаційні реакції клітин на патологічні впливи.

3. Порушення кровообігу

7. Види порушень кровообігу: застій, тромбоз, емболія, крововиливи.
8. Механізм розвитку інфаркту та його морфологічні прояви.

4. Запальні процеси

9. Основні ознаки гострого запалення.
10. Види ексудативного запалення (серозне, фібринозне, гнійне, геморагічне).
11. Хронічне запалення: морфологічні та клінічні прояви.
12. Гранулематозне запалення: причини та гістологічні ознаки.

5. Імунопатологія

13. Основні типи імунних реакцій.
14. Алергічні та аутоімунні процеси: морфологічні зміни тканин.

6. Патологічна регенерація та загоєння

15. Механізми регенерації тканин.
16. Форми загоєння ран і відновлення органів.

7. Пухлини та новоутворення

17. Морфологічні ознаки доброякісних і злоякісних пухлин.
18. Класифікація пухлин щелепно-лицевої ділянки.
19. Патологічні зміни при новоутвореннях слизової оболонки рота.
20. Метастазування та морфологічні прояви злоякісних пухлин.

8. Патологія зубів та щелеп

21. Патологія твердих тканин зуба: карієс, гіоплазія, флюороз.
22. Пульпіт і періодонтит: гістологічні ознаки.
23. Остеомієліт щелеп: морфологія та ускладнення.
24. Цисти та пухлиноподібні утворення щелеп.

9. Патологія слизової оболонки та інфекційні процеси

25. Лейкоплакія, кандидоз, червоний плоский лишай: морфологія і діагностика.
26. Патологічні прояви інфекційних захворювань у ротовій порожнині (туберкульоз, сифіліс, герпес, ВІЛ).

10. Узагальнення

27. Алгоритм морфологічної діагностики у стоматології.
28. Взаємозв'язок клінічних симптомів та морфологічних змін.

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу

Поточний контроль здійснюється на основі контролю теоретичних знань, навичок і вмій на практичних заняттях. Самостійна робота студента оцінюється на практичних заняттях і є складовою підсумкової оцінки студента. Поточний контроль здійснюється під час проведення навчальних занять і має на меті перевірку засвоєння студентами навчального матеріалу. Формами поточного контролю є:

- а) тестові завдання з вибором однієї правильної відповіді, з визначенням правильної послідовності дій, з визначенням відповідності;
- б) індивідуальне усне опитування, співбесіда;
- в) розв'язання типових розрахункових задач;
- д) контроль практичних навичок;

е) розв'язання типових задач з термохімії, кінетики реакцій і теорії розчинів.

Оцінки у національній шкалі («відмінно» – 5, «добре» – 4, «задовільно» – 3, «незадовільно» – 2), отримані студентами, виставляються у журналах обліку відвідування та успішності академічної групи.

Підсумковий контроль успішності навчання проводиться у вигляді диф.заліку усно.

Для дисциплін, формою підсумкового контролю яких є диф.залік:

Оцінювання поточної навчальної діяльності. Під час оцінювання засвоєння кожної теми за поточну навчальну діяльність студенту виставляються оцінки за чотирибальною (традиційною) шкалою оцінювання. При цьому враховуються усі види робіт, передбачені програмою дисципліни. Студент повинен отримати оцінку з кожної теми (на кожному занятті з практичної підготовки) . Виставлені за традиційною шкалою оцінки конвертуються у бали. Підсумкова оцінка за поточну навчальну діяльність визнається як середнє арифметичне (сума оцінок за кожне заняття ділиться на кількість занять у семестрі) та переводиться у бали за **Таблицею 2.**

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність для допуску до ПК становить 120 балів.

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати студент за поточну навчальну діяльність для допуску до екзамену становить 72 бали. Розрахунок кількості балів проводиться на підставі отриманих студентом оцінок за традиційною (національною) шкалою під час вивчення дисципліни впродовж семестру, шляхом обчислення середнього арифметичного (СА), округленого до двох знаків після коми.

Оцінювання самостійної роботи студентів. Самостійна робота студентів, яка передбачена темою заняття поряд із аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті. Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу, перевіряється під час підсумкового модульного контролю.

Таблиця 2. Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу (для дисциплін, що завершуються Іспитом)

4-бальна шкала	120-баль на шкала	4-бальна шкала	120-баль на шкала	4-бальна шкала	120-баль на шкала	4-бальна шкала	120-баль на шкала
5	120	4,45	107	3,91	94	3,37	81
4,95	119	4,41	106	3,87	93	3,33	80
4,91	118	4,37	105	3,83	92	3,29	79
4,87	117	4,33	104	3,79	91	3,25	78
4,83	116	4,29	103	3,74	90	3,2	77
4,79	115	4,25	102	3,7	89	3,16	76
4,75	114	4,2	101	3,66	88	3,12	75
4,7	113	4,16	100	3,62	87	3,08	74
4,66	112	4,12	99	3,58	86	3,04	73

4,62	111	4,08	98	3,54	85	Менше 3	Недоста тньо
4,58	110	4,04	97	3,49	84		
4,54	109	3,99	96	3,45	83		
4,5	108	3,95	95	3,41	82		

Максимальна кількість балів, яку можна набрати студент під час підсумкового контролю засвоєння студентом знань, становить 80 балів.

Таблиця 3. Шкала оцінювання диференційованого (іспиту) заліку:

Національна шкала	Бальна шкала
«5»	70-80
«4»	60-69
«3»	50-59

Оцінювання підсумкового контролю вважається зарахованим, якщо студент набрав не менше 60% від максимальної суми балів (для 200-бальної шкали – не менше 50 балів).

Кінцева кількість балів, яку студент набрав з дисципліни визначається як сума балів за поточну навчальну діяльність (Таблиця 2) та за підсумковий контроль (диференційований залік, іспит) (Таблиця 3).

Умови допуску до підсумкового контролю

Семестровий контроль передбачений у формі заліку. Передбачає підсумкову оцінку у 200-бальній шкалі як сума оцінок за поточний контроль знань (усне опитування, письмове опитування, тести), результатів складання 2-х змістових модулів.

7. Політика курсу

Організація навчального процесу здійснюється із застосуванням Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС) оцінювання успішності студентів. Зараховуються бали, набрані при поточному опитуванні, самостійній роботі та бали підсумкового контролю. При цьому обов'язково враховується присутність студента на заняттях та його активність під час практичних робіт. Недопустимо: пропуски та запізнення на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (крім випадків, передбачених навчальним планом та методичними рекомендаціями викладача); списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання, наявність незадовільних оцінок за 50% і більше зданого теоретичного і практичного матеріалу.

8. Рекомендована література

Основна:

1. **Патологічна анатомія: підручник / За ред. І.Я. Скрипника.** — Київ: Медицина, 2020.
2. **Патоморфологія: підручник / За ред. О.В. Коваленка.** — Харків: НФаУ, 2019.
3. **Розен Й. Патологічна анатомія людини (для стоматологів).** — Львів: ГалДент, 2021.
4. **Robbins & Cotran. Pathologic Basis of Disease.** — 11th ed., Elsevier, 2023.

Додаткова:

1. **Білас В.І. Патоморфологія органів порожнини рота.** — Івано-Франківськ, 2018.
2. **Histopathology Atlas for Dental Students.** — Wiley-Blackwell, 2022.
3. **Kumar V., Abbas A., Aster J. Basic Pathology.** — Elsevier, 2023.
4. Методичні матеріали кафедри патологічної анатомії університету.